

Olszewski, Eugeniusz

Rocznica pierwszych w Polsce obserwacji Słońca przez lunety

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 14/1, 164

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

określała Kopernika jako uczonego niemieckiego, a wielkie encyklopedie zaczęły podkreślać polskość Kopernika dopiero w latach trzydziestych (*Larousse, Britannica*). Cytuje też autor dowcipnego filozofa Bertranda Russella, który na początku XX w. mówił o Koperniku, że „całe życie zajmował się biciem Niemców, a w chwilach wolnych od tego zacnego zajęcia tak gorliwie oddawał się astronomii, że stworzył system heliocentryczny”.

Na zakończenie wypadnie jednak wyrazić zaniepokojenie — mimo oczywistych zasług prasy — z powodu nierównomiernego rozłożenia wysiłków w prasowym przygotowaniu rocznicy Kopernika. Milczenie prawie wszystkich tygodników, żaden lub sporadyczny udział prasy centralnej i prasy województw południowych i wschodnich — to sygnał do jak najszybszego pobudzenia ich aktywności i inicjatywy w popularyzowaniu problematyki kopernikańskiej również w tych regionach, w których wprawdzie Kopernik nie działał i nie tworzył, ale gdzie żyją przecież ludzie nieobojętni wobec historycznych i aktualnych zagadnień zbliżającego się jubileuszu.

Jadwiga Kozicka

ROCZNICA PIERWSZYCH W POLSCE OBSERWACJI SŁOŃCA PRZEZ LUNETY

W dniu 21 września 1968 r. — jak podaje informacja Stanisława R. Brzostkiewicza w nrze 12/1968 „Problemów” (ss. 764—765) — odbyło się w Kaliszu sympozjum z okazji 350 rocznicy pierwszych polskich obserwacji Słońca przy użyciu lunet. Sympozjum zorganizowały: Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Kaliszu oraz Polskie Towarzystwo Miłośników Astronomii. Referat rocznicowy *Z dziejów obserwacji astronomicznych w Polsce w XVII w.* wygłosił na sympozjum prof. E. Rybka.

Informacja S. R. Brzostkiewicza przypomina, że obserwacje Słońca przeprowadzał w kolegium jezuickim w Kaliszu w latach 1614—1618 Karol Malapert, pochodzący z Mons w dzisiejszej Belgii. Do obserwacji tych zachęcił Malaperta niemiecki jezuita K. Scheiner, który kilka lat wcześniej prowadził je w Nysie. Informacja w „Problemach” nie wspomina natomiast, że instrumenty Scheinera i Malaperta (konstruktorem tej ostatniej aparatury był polski jezuita Aleksy Sylwius) były pierwszymi aparatami projekcyjnymi, o czym przed 8 laty pisał doc. T. Przytkowski¹.

Eugeniusz Olszewski

KTO ZAFUNDOWAŁ WARSZAWIE SKŁODOWSKĄ?

W nrze 11/1968 „Problemów” Wanda Osińska ogłosiła interesujący felieton *Fragment z dziejów życia naukowego Warszawy na przełomie XIX i XX w. O Kasie im. J. Mianowskiego i pewnym projekcie zaproszenia Marii Skłodowskiej-Curie na stałe do Warszawy* (ss. 689—694).

Szczególnie interesujący jest — ogłoszony chyba po raz pierwszy — fragment listu Stanisława Michalskiego, zapewne z 1912 r., z którego wynika, że on właśnie był inicjatorem „zbudowania przy Tow. Nauk. instytutu radioaktywnego i sprowadzenia Curie-Skłodowskiej do Warszawy”. W dalszym ciągu tego listu, skierowanego do adwokata i działacza społecznego Stanisława Leszczyńskiego, Michalski pisał: „Co by to za splendor spłynął na tę podeptaną zbeszczeszczoną Warszawę! Cały

¹ Por.: T. Przytkowski, *Astronomiczna geneza aparatu projekcyjnego*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, nr 2/1961, ss. 230—236. W artykule tym podana jest dokładna data pierwszych obserwacji plam słonecznych przez K. Scheinera: 6 III 1611, podczas gdy S. R. Brzostkiewicz pisze, że obserwacja ta miała miejsce w 1610 r.